

ki se po zapletenem mehanizmu asociativnega povezovanja sprevrtačajo v gibala našega ravnanja. Čim ubožnejša je ta zakladnica, tem večji suženj nujnosti je človek, kolikor bogatejšo si ustvari, iz toliko večje izbire se prede veriga njegovih motivov in dejanj. Toda kdo bi se upal trditi, da ta veriga sama ni nujna? Kdo zanikati, da ni namreč po svoji naravi prav veriga vzrokov in učinkov? Človekova svoboda je samo v tem, da se z višjo nujnostjo bori in zmaguje nad nižjo.

Razumni človek se zaveda samo svoje suverene oblasti nad nižjo nujnostjo zunanjega sveta, medtem ko subjektivno ne čuti bremena lastne kavzalne sužnosti. Človek vidi okolico, sebe ne; človek razumeva zunanji svet, samemu sebi ostaja tujec. Zato se čuti samo svobodnega.

Milijon let se najbolj razviti sesalec z orodjem svoje višje razumske nujnosti izvija iz nižje prirodne determiniranosti živalskega sveta. Pot v takó in samo takó pojmovano svobodo mu odpira razum, sovražnik vsake zmede, slehernega klinamna in kaotičnega brezzakonja; tisti razum, ki se v mogočni evoluciji kozmosa arheološko manifestira z delom in je v tej dobi povsem nova razvojna kvaliteta, kar je proti Anaksagori in kakšnim poznejšim Leibnizovim monadam že prav dobro razumel tudi veliki prosvetljenec grške antike, filozof Epikur s Samosa.

TIŠINE BI RAD

Ivan Minatti

Tišine bi rad.
Velike tišine neba pod jesen.

Da čujem zreli molk utrujenih bilk
in omagujoča srca molčečih dreves
in spokojno lesketanje voda,
ki se jim nikamor več ne mudi,

Tišine bi rad.

Naj ves občutim
predano usihanje korenin
in sinjo govorico neba,
ki neslišno prigovarja

vejam,
praprotim
in dremotnim čebelam:
spati, spati...

Tišine bi rad.
Velike tišine neba pod jesen bi rad.

Da mi do razklanih,
razmesarjenih globin
seže njena dobra, materinska dlan.

O, velika tišina neba pod jesen.

K A J N A J T I D A M ?

I v a n M i n a t t i

Ne morem ti dati
smeha —
preveč je joka v meni,
ne svetlobe —
v meni črna praznina zija,
ne vere —
ali naj gnezdi ptič na usahlem drevesu?
ne neugnane rasti —
mrtvo, steptano pogorišče sem,
ne sebe —
preveč sem od trav in spominov.

Ničesar ti ne morem dati.

Samo to težko, lačno kri,
ki se pohlepna skozme vali:
jemati!